

HETPAARDDATVLIEGT

JEUGDTHEATERGEZELSCHAP

OORLOGSHELDEN

Een ode aan de moed van het oorlogskind

ANNEMIEK

Dat in mijn moeders paspoort staat: geboorteplaats: Malang, Indonesia.

Dat ze Indonesische woorden gebruikt: terima kassie banjac. Bedankt, kembali – graag gedaan, op je blote kakkies lopen – blote voeten. Dat ze soms ineens heel bang wordt als er een grote menigte mensen bij elkaar is. Dat ze wel eens iets jat, van een terras in Frankrijk. Een asbakje, of een waterkan. Beetje raar, voor een moeder.

REEM

Mijn moeder gooit nog steeds geen eten weg.

ANNEMIEK

De mijne ook niet. En dat ze vertelt dat ze nooit een Japanse auto zal kopen. Dat mijn oma tot haar dood jurken draagt van batikstof.

Ik voel dat mijn moeder ontzien moest worden, omdat ze vroeger ooit iets heel ergs meegemaakt heeft. Iets dat zo erg is dat er niet over gepraat mag worden. Er hangt lang een zwarte sluier omheen. Bijna magisch. Ik heb er nu wel een trouwens; een Japanse auto. Een Nissan.

REEM

We hebben ze geïnterviewd. Onze moeders. Annemiek haar moeder en ik de mijne. Ze hebben allebei de tweede wereldoorlog meegemaakt.

ANNEMIEK

Mijn moeder in Nederlands-Indië.

REEM

En de mijne hier in Eindhoven. En mijn moeder is ouder, dus ik begin.

Zo begint de voorstelling *Oorlogshelden*. Gebaseerd op een persoonlijk verhaal van de makers Reem Wittenbols en Annemiek Nienhuis over de jeugd van hun moeders tijdens de Tweede Wereldoorlog. Via de waargebeurde persoonlijke en gekleurde verhalen en herinneringen van twee vrouwen proberen twee acteurs zich te verplaatsen in de gebeurtenissen van toen. *Oorlogshelden* brengt, met de kracht van de suggestie, de pijn en hoop tijdens de Tweede Wereldoorlog weer tot leven. Voor iedereen vanaf 10 jaar.

De Tweede wereldoorlog: moeten we het er nog over hebben?

Reem Wittenbols en Annemiek Nienhuis interviewden hun moeders over hun ervaringen als kind tijdens de Tweede Wereldoorlog, de een in Eindhoven en de ander in wat toen Nederlands-Indië heette, en maakten daar een voorstelling van.

Via de waargebeurde, persoonlijke en gekleurde verhalen verplaatsen twee acteurs zich in de gebeurtenissen van toen. Ze spelen afwisselend hun moeders, maar ook andere familieleden, bevrijders, soldaten en scheppen de wereld van toen in taal en beeld. Eigentijds, intiem en toch verrassend licht.

Oorlogshelden is een historisch document dat, met de kracht van de verbeelding, de Tweede Wereldoorlog tot leven brengt. Deze voorstelling nodigt de laatste generatie die de oorlog heeft meegemaakt uit hun ervaringen te delen en maakt kinderen stiknieuwsgierig naar de verhalen van hun eigen grootouders.

'Emoties flitsen van oost naar west' tante letje, 73 jaar

MARIETJE VAN HAPERT (1931) - de moeder van Reem Wittenbols

10 mei 1940. Marietje is tien wanneer de oorlog uitbreekt en de Duitsers de straten van Eindhoven binnenmarcheren.

De broer van Marietje, Jan, de oudste van de 7 kinderen, is kassier bij een distributiekantoor. Elke avond sluit hij de kluis af en brengt hij de sleutel naar het gemeentehuis om hem persoonlijk aan de burgemeester af te geven. Iedere nacht moeten de buurman en zijn zoon het kantoor bewaken tegen dieven. Op een dag is Jan aan het werk op het kantoor en vragen 2 mannen van het verzet aan Jan om hen te helpen bij een geplande overval op het distributiekantoor. Met de bonnen die ze buit maken kunnen

honderden onderduikers voorzien worden van eten. Hij geeft de sleutel van de kluis aan het verzet geven en duikt onder. Wanneer de Duitsers hier achterkomen en Jan niet vinden nemen ze zowel de vader en de zus (tante An) van Marietje mee en worden ze op transport gezet naar kamp Vught. Na de oorlog zal Tante An gebroken terugkeren uit concentratiekamp Ravensbruck. Vader Simon, die in Sachsenhausen zat, is nooit meer teruggekomen. Jan heeft zich daar, na zijn terugkeer van het onderduikadres, tot aan zijn sterfbed schuldig over gevoeld.

Het verhaal van Jan is vaak verteld in huize Wittenbols. De kinderen en kleinkinderen kennen ze allemaal. Maar Reem gaat tijdens de voorstelling op zoek naar de emoties. Hoe heeft zijn moeder de oorlog beleefd?

ANNEMIEKE JASPERS (1939) – de moeder van Annemiek Nienhuis

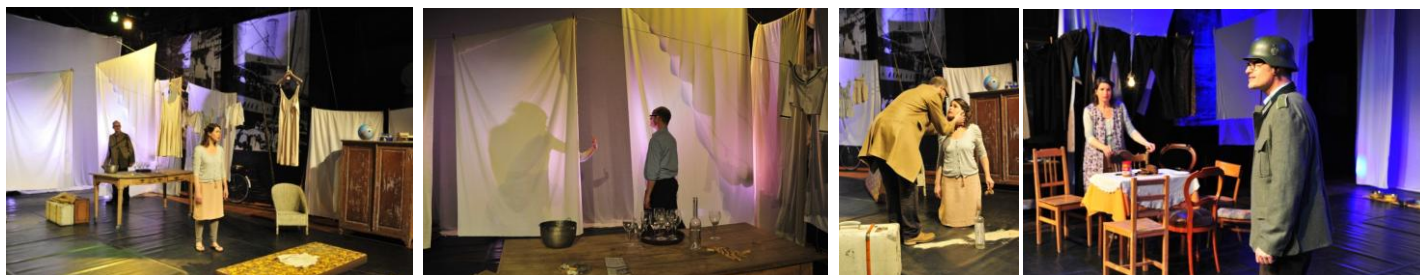
De ouders van Annemieke waren expats. Haar verhaal begint als haar ouders de crisis van 1936 in Europa ontvluchten en hun geluk zoeken in Nederlands-Indië. De eerste jaren bereikte de oorlog hun nog niet, en prezen ze zich gelukkig. In 1942 bezet Japan Nederlands-Indië, gesteund door het Indonesische volk. Annemieke is dan drie-en-een-half en in een klap volwassen. Ze wordt gescheiden van haar vader en moet met haar moeder, broer en zusje, naar een Japans interneringskamp. Kamp Tjideng bevat 13.000 mensen. Overal het geluid, de geur, de dampende aanwezigheid van mensen. Het

gehuil van baby's. Moeders die ongeduldig worden. Vrouwen die van elkaar stelen. En als de Jap langs loopt moet je buigen. Gebrek aan hygiëne, medicijnen en ondervoeding zorgt er voor dat er veel mensen ziek worden en doodgaan. Annemieke leeft drie jaar in diverse kampen op Java waarin de gruwelijkheden die ze te zien krijgt steeds erger worden. Maar er is ook hoop. Stiekem ontmoeten haar vader en moeder elkaar in een

kast en Annemieke staat op wacht. Ook wanneer haar broer stiekem bij de buitenkampers een ei gaat ruilen voor een bloes van hun moeder, staat Annemieke op de uitkijk. Als zij 6 jaar is, bijna een jaar na de bevrijding van Eindhoven gaan ze op de boot terug naar Amsterdam. Daarna is er thuis nooit meer over gesproken. Er is altijd een gevoel van miskennen gebleven onder degenen die terugkwamen in Holland en te horen kregen dat zij het beter hadden gehad.

Zoals zoveel kampslachtoffers heeft ook zij met haar kinderen nauwelijks over de gruwelen van de oorlog gesproken. Voelbaar was het wel. Annemiek is opgegroeid met een niet te plaatsen emotie en gaat tijdens de voorstelling op zoek naar de verhalen. Wat is er nu eigenlijk precies gebeurd?

'Mijn vader heeft ook alles willen wegstoppen en ons weinig verteld' Petra, 43 jaar

Vanwege het precaire onderwerp hebben de makers besloten eerst een proeve te maken van deze voorstelling in 2013 die uitsluitend in Eindhoven te zien is geweest. Aangemoedigd door het succes van deze proeve en ter ere van de bevrijding 70 jaar geleden maakt Hetpaarddatvliegt in 2014 een reisbare versie.

'Alsof wij het zelf meemaakten' Jip, 11 jaar

Premisse

Op 4 mei, dodenherdenking, rijst ook bij de makers steeds vaker de vraag: moeten we het nog over de Tweede Wereldoorlog blijven hebben. Reem kende de verhalen van zijn moeder, maar wist niet goed hoe zij zich voelde en Annemiek kreeg in haar jeugd vooral het verdriet van haar moeder mee maar de verhalen bleven verborgen. En hun kinderen durven er niet goed naar te vragen. De generatie van de makers is de generatie die het verhaal door kan geven en maar moet dat wel? Als over een aantal jaren niemand meer in leven die de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt, als het meer dan 70 jaar geleden is, is het dan nog zinvol om te herdenken? Of moeten we juist proberen te vergeten?

Vorm

We hebben tijdens het onderzoek van 'Oorlogshelden' gezocht naar een theatrale vertelvorm. Je hebt te maken met drie verhalen en drie tijden. Deze verhalen worden op een brutale en speelse manier versneden. Het doel is om niet alleen de verhalen van de moeders te vertellen maar ze ook te beleven. Dat je als kijker het gevoel hebt dat je erbij bent geweest. Deze wijze van monteren zorgt ook voor een aangename lichtheid. Steeds word je weer uit een verhaal bevrijd en krijg je weer de kans om afstand te nemen.

Beeld

Het toneelbeeld zal in twee delen gesplitst zijn. Meestal is rechts Nederlands-Indië, daar vindt het verhaal van de moeder van Annemiek plaats en links Eindhoven waar het verhaal van de moeder van Reem plaatsvindt. Deze tweedeling wordt versterkt door het lichtplan. Voor het verreisbaar maken van het decor zullen we werken met Maarten van Otterdijk (Wunderbaum, Rotterdam) om de twee sferen te maken en verbinden.

Muziek

Voor de muziekcompositie is Tjerk van der Ham verantwoordelijk. Een geluidsdecor waarin zowel de

omgeving als de oorlog hoorbaar is en voelbaar wordt gemaakt. Nostalgische liedjes, radiopnames, krekels en bombardementen vormen de basis.

Educatie

Bij deze voorstelling hoort videomateriaal waarin leerkrachten en kinderen handvatten krijgen d.m.v. opdrachten en interviewtechnieken, om kinderen een project te laten maken van verhalen over de oorlog die zij zelf in hun omgeving verzamelen.

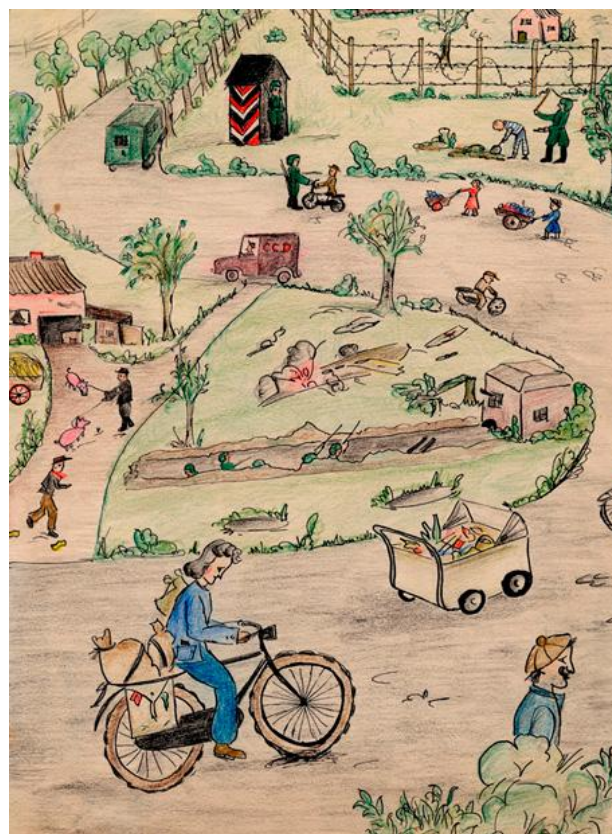
MEEREIZENDE PRESENTATIE 'de meisjes van toen'

De Tweede Wereldoorlog was nog maar net voorbij en lag nog vers in het geheugen toen Karel Vermeeren, tekenleraar aan het St. Catharinalyceum in Eindhoven, zijn leerlingen vroeg om hun herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog op papier te zetten. De tekeningen verdwenen in de vergetelheid en doken pas weer op bij de overdracht van de nalatenschap van Vermeeren (1912-1998) aan het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE).

ISM het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) is er een presentatie samengesteld uit een bijzondere collectie kindertekeningen over de Tweede Wereldoorlog die met de voorstelling meereist. Hetpaarddatvliegt liet speciaal een waslijn constructie maken waaraan de tekeningen hangen die met de voorstelling meereizen en tentoongesteld worden, voor en na de voorstelling, in de foyer of hal van het theater.

Daarnaast bestaat er nog de mogelijkheid om na de voorstelling via 'postcrossing' een ansichtkaart te schrijven naar iemand die de oorlog heeft meegemaakt. Misschien wel een van de 'meisjes van toen'! Materiaal hiervoor wordt door het gezelschap meegenomen.

De ruimte die hiervoor nodig is in een foyer of hal is aan te passen. Er moet ruimte zijn voor twee standaards met daar aan een waslijn waar ongeveer 16 tekeningen aan komen te hangen. Ofwel allemaal aan een kant, of aan beide kanten zodat je er omheen kunt lopen.

DOELGROEP

- kinderen vanaf 10 jaar. BO
- Jongeren, VO
- ouderen
- volwassen/ de tweede generatie oorlogsslachtoffers

Wellicht is het beter te communiceren, in plaats van een ondergrens qua leeftijd aan te geven, dat de voorstelling niet geschikt is voor kinderen jonger dan 10 jaar.

ONDERWIJS

- **Thema:** Tweede Wereldoorlog

aansluitend bij **Kerdoelen:**

- Je verbinden met gebeurtenissen uit de Nederlandse historie. (KERNDOEL 53)
- Het beeldend maken van een verhaal. (KERNDOEL 54)

Na afloop van de schoolvoorstellingen bestaat de mogelijkheid voor een gesprek met de spelers en makers en zijn er prikkelende vragen die kinderen een handvat geven om hun grootouders te bevragen over hun ervaringen, tijdens de Tweede Wereldoorlog.

EDUCATIEFILM

Bij de voorstelling wordt tevens een educatiefilm gemaakt die inzichtelijk maakt hoe de voorstelling tot stand is gekomen en stelt de echte moeders aan het publiek voor.

Deze film is openbaar en kan ook op de website van het theater als trailer gebruikt worden.

Deze film is pas na 20 september beschikbaar.

DE MAKERS

U denkt misschien: poe, zware kost. En dat is het ook. We willen het ook niet lichter maken dan het is. Oorlog moet je niet willen relativiseren. Wij willen de verhalen van onze families recht doen en voelbaar maken.

Oorlogshelden is een prachtige en emotionele voorstelling geworden met de liefde voor de verhalen en de hoofdpersonen gemaakt door makers met een creativiteit en juist ook de lichtheid die u van Hetpaarddatvliegt gewend bent. We hopen hiermee voor de volgende generatie deuren te openen tot deze fascinerende gebeurtenissen en te laten voelen dat onze vaderlandse geschiedenis allesbehalve saai is. En met deze voorstelling te vieren dat we 70 jaar bevrijd zijn en dat Hetpaarddatvliegt 10 jaar bestaat.

Annemiek Nienhuis
Reem Wittenbols
Loek Beckers

'Superleuk en cool en verdrietig', Jannes, 10 jaar

ORLOGSHELDEN

Leeftijd vanaf 10 jaar (groep 7 t/m VO 6e klas) **Speelperiode** sept en okt 2014 & apr en mei 2015

Duur 65 minuten **Speelvlak** 8 x 8 x 4 / kleine zaal

Max. bezoekers Vrije voorstelling: max. 250 bezoekers | Schoolvrst in theater: max. 200 leerlingen | Schoolvrst op school: max. 200 leerlingen **Tekst en spel** Reem Wittenbols en Annemiek Nienhuis

Regie Loek Beckers **Dramaturgie** Anke Boerstra **Muziekcompositie** Tjerk van der Ham **Beeld** Maarten van Otterdijk **Kostuums** Laura Weeteling

www.hetpaarddatvliegt.nl